

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ทัศนศิลป์ ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

ผู้เรียบเรียง

ดร.ณชนก

หล่อสมบูรณ์

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.ณัฐธิดา

ภูจิ๊ป

รศ. ยอดชาย

พรหมอินทร์

นายภิชาวิชญ์

ยางงาม

บรรณาธิการ

ผศ. ดร.จักรพงษ์

แพทย์หลักฟ้า

ดร.สุชาติ

ทองลิมา

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจสอบประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อออกใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่องข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามที่ระบุในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ทัศนศิลป์ ๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ดร.ณชนก หล่อสมบูรณ์

กศ.บ. (ทัศนศิลป์ศึกษา), ค.ม. (ศิลปศึกษา),
ปร.ด. (ศิลปศึกษา)

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.ณัฐธิดา ภูจิ๊ป

ค.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (บริหารการศึกษา),
ค.ด. (ศิลปศึกษา)

รศ. ยอดชาย พรหมอินทร์

ศ.บ. (ศิลปะไทย), ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา)

นายภิชาวิชญ์ ยางงาม

กศ.บ. (ทัศนศิลป์ศึกษา), ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)

บรรณาธิการ

ผศ. ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

ศษ.บ. (จิตรกรรมสากล),กศ.ม. (ศิลปศึกษา),
ปร.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย)

ดร.สุชาติ ทองลิมา

กศ.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (ศิลปศึกษา), ค.ด. (ศิลปศึกษา)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘ พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม ราคา ๙๒ บาท ISBN : 978-616-8299-48-7

บริษัท ครูมีเดีย จำกัด
KURU MEDIA CO., LTD.

จัดพิมพ์โดย บริษัท ครูมีเดีย จำกัด

๘๗/๑๒๙ ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๔ ๔๘๑๘ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท ครูมีเดีย จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ ๕** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ได้เรียบเรียงขึ้นโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๑ ทัศนศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

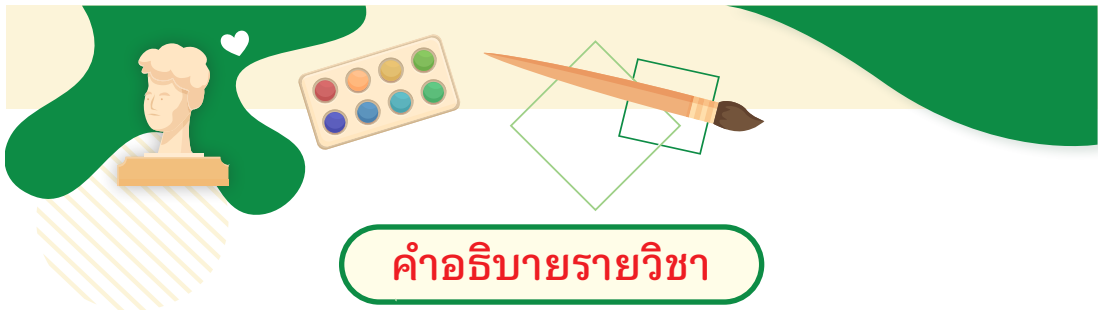
หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้าสำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม แก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ตลอดจนเห็นคุณค่าของศิลปะ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๔ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ
๒. การดูและภาพล้อเลียนกับการสร้างสรรค์สังคม
๓. ศิลปินในดวงใจทั้งไทยและสากล
๔. ทัศนศิลป์ไทยและอาเซียนเรียนรู้สายสัมพันธ์

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท **คุรุมีเดีย จำกัด**

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา ทศศิลป์ ๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดค้นเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ การดูและ
ภาพล้อเลียนกับการสร้างสรรค์สังคม การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของไทยและสากล ความสัมพันธ์ระหว่าง
งานทัศนศิลป์ไทยและอาเซียน

ใช้ทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์
ด้วยเทคนิคและกระบวนการใหม่ ๆ วาดภาพการ์ตูนและภาพล้อเลียนเพื่อสร้างสรรค์สังคม วิเคราะห์เทคนิค
วิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ไทยและสากล วิเคราะห์ เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ไทยกับอาเซียน

สร้างสร้งงานด้วยความคิดและจินตนาการอย่างอิสระเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่รักและชื่นชมใน
กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยเทคนิคใหม่ ๆ มีสุนทรียภาพและเกิดการอนุรักษ์สืบทอด
งานทัศนศิลป์ไทย อาเซียนและสากลเพื่อจรรโลงโลกให้งดงาม น่าอยู่และเต็มไปด้วยมิตรภาพที่ยั่งยืน

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด													
หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด												
	ศ ๑.๑											ศ ๑.๒	
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑	๒
๑. เทคนิคและกระบวนการ สร้างสรรค์งานศิลปะ				✓									
๒. การ์ตูนและภาพล้อเลียน กับการสร้างสรรค์สังคม											✓		
๓. ศิลปินในดวงใจทั้งไทยและ สากล										✓			
๔. ทัศนศิลป์ไทยและอาเซียน เรียนรู้สายสัมพันธ์													✓

หนังสือเรียนฯ ทศศิลป์ ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เล่มนี้ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ไว้บางตัวเท่านั้น

สารบัญ

เทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ

	๑
✿ เทคนิคและกระบวนการวาดเส้นสร้างสรรค์	๒
✿ เทคนิคและกระบวนการวาดภาพสีน้ำ	๑๔
✿ คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๓๔
✿ กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้	๓๕

การ์ตูนและภาพล้อเลียนกับการสร้างสรรค์สังคม

	๓๙
✿ ความเป็นมาของคำว่า “การ์ตูน”	๔๐
✿ ความหมายของการ์ตูนสร้างสรรค์เพื่อชีวิตและสังคม	๔๑
✿ ขอบข่ายของการวาดภาพการ์ตูน	๔๓
✿ การวาดภาพการ์ตูนล้อเลียนสร้างสรรค์สังคม	๔๗
✿ การแสดงความรู้สึกชื่นชมในผลงานการ์ตูนของตนเองและผู้อื่น	๖๖
✿ คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๖๘
✿ กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้	๖๙

ศิลปะในดวงใจทั้งไทยและสากล ๗๑

เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ไทยและสากล	๗๒
การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของศิลปินไทย	๗๓
การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ของศิลปินสากล	๙๕
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๑๒
กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้	๑๑๓

ทัศนศิลป์ไทยและอาเซียน เรียนรู้สายสัมพันธ์ ๑๑๖

เรียนรู้อะไรในวัฒนธรรมอาเซียน	๑๑๗
อิทธิพลของวัฒนธรรมอาเซียนที่มีผลต่องานทัศนศิลป์	๑๒๐
คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้	๑๓๕
กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้	๑๓๖

บรรณานุกรม ๑๓๙

แผนผังแสดงสาระการเรียนรู้

เทคนิคและกระบวนการ สร้างสรรค์งานศิลปะ

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์
คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และ
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

ศ ๑.๑ (๔) มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์

แนวคิด

การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ โดยเฉพาะด้านจิตรกรรม จำเป็นต้องใช้ทั้งทักษะ เทคนิค และกระบวนการ
เพื่อให้ผลงานมีคุณค่าทั้งทางด้านความงาม และความคิดจินตนาการ การพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการที่สูงขึ้น
ต้องอาศัยการฝึกฝนทักษะ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เรียนรู้ทักษะและกระบวนการของผู้อื่น นำมาประยุกต์
สร้างสรรค์ค้นหารูปแบบและวิธีการเฉพาะตนอย่างเป็นอิสระ สร้างแรงบันดาลใจนำมาสู่การสร้างสรรค์
อย่างต่อเนื่องโดยการแก้ปัญหาและพัฒนาตามลำดับ จนเป็นผลงานทัศนศิลป์ที่มีคุณค่าในที่สุด

สาระการเรียนรู้

- ๑ เทคนิคและกระบวนการวาดเส้นสร้างสรรค์
- ๒ เทคนิคและกระบวนการวาดภาพสีน้ำ

ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ได้จากการเรียนรู้

- ๑ อธิบายความหมาย และลักษณะของการวาดเส้นสร้างสรรค์ได้ (ความรู้)
- ๒ วาดเส้นพื้นฐานเป็นภาพหุ่นนิ่งได้อย่างมีกระบวนการ (ทักษะ/กระบวนการ)
- ๓ วาดเส้นสร้างสรรค์ตามความคิด และจินตนาการได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
- ๔ อธิบายความหมาย และข้อช่วยของการระบายสีน้ำพื้นฐานได้ (ความรู้)
- ๕ วาดภาพระบายสีน้ำขึ้นพื้นฐานได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
- ๖ อธิบายความหมาย และข้อช่วยของการระบายสีน้ำสร้างสรรค์ได้ (ความรู้)
- ๗ วาดภาพระบายสีน้ำสร้างสรรค์ตามความคิด และจินตนาการได้ (ทักษะ/กระบวนการ)
- ๘ แสดงความรู้สึกชื่นชมในผลงานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่นได้ (คุณลักษณะอันพึงประสงค์)

เทคนิคและกระบวนการวาดเส้นสร้างสรรค์

จากเส้นเป็นภาพสวย

ในบรรดาทัศนธาตุหรือส่วนประกอบของงานทัศนศิลป์ **เส้น** นับเป็นส่วนประกอบที่น่าสนใจ สามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นรูปร่าง รูปทรงได้หลากหลาย โดยนำเส้นหลายๆ เส้นมาประสานกลมกลืนกันให้มีน้ำหนัก และแสงเงา และจัดเป็นภาพองค์ประกอบศิลป์ที่มีคุณค่าทางความงาม

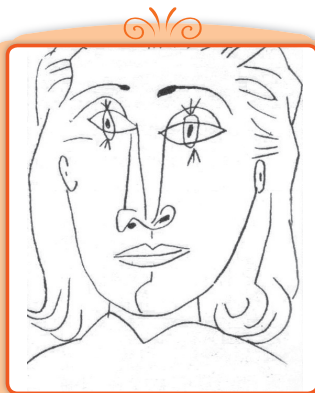
การวาดเส้น (Drawing)

การวาดเส้น หมายถึง ศิลปะการสร้างภาพซึ่งวาดเป็นเส้น โดยใช้อุปกรณ์ เช่น ดินสอ ดินสอสี ปากกาหมึกดำ ปากกาสี หรือวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่นำมาเขียน ชูต ชีด หรือลากเป็นเส้น เพื่อให้เกิดคุณค่าทางความงามและความคิดสร้างสรรค์

ชื่อภาพ **“แพะ”** เทคนิคดินสอดำ ผลงานของ **บอนนาร์ต** เป็นภาพวาดเส้นอย่างง่ายๆ แต่ให้อารมณ์ ความรู้สึกที่สมจริง

ที่มา : ปัญญา ทรงเสรี และคณะ, ๒๕๔๒ หน้า ๙๘.

ชื่อภาพ **“ผู้หญิง”** เทคนิคดินสอดำ ผลงานของ **ปาโบล ปิกัสโซ** เป็นการวาดเส้นคนผู้หญิงแบบตัดทอนรูปทรง

ที่มา : ปัญญา ทรงเสรี และคณะ, ๒๕๔๒ หน้า ๒๘.

การฝึกทักษะการวาดเส้นจำเป็นต้องเรียนรู้รูปแบบของการวาดเส้นพื้นฐาน โดยใช้เส้นในลักษณะต่างๆ มาจัดองค์ประกอบให้เกิดความสัมพันธ์กลมกลืนกัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการวาดเส้นต่อไป และรูปแบบของการวาดเส้นสร้างสรรค์เป็นเทคนิคและกระบวนการวาดเส้นระดับสูงที่มีความเป็นอิสระ ซึ่งต้องใช้ทักษะความชำนาญ เทคนิควิธีการที่แปลกใหม่ ความคิด และจินตนาการอย่างอิสระ

รูปแบบของการวาดเส้นพื้นฐาน

การวาดเส้นขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และความงาม สามารถฝึกฝนการสร้างสรรคอย่างง่ายๆ ได้แก่ เส้นตรงในแนวนอน เส้นตรงในแนวตั้ง เส้นตรงในแนวเฉียง เส้นพั่นปลา และเส้นโค้ง ซึ่งมีรายละเอียดและภาพประกอบ ดังนี้

๑ เส้นตรงในแนวนอน ให้ความรู้สึกสงบนิ่ง ราบเรียบ ถ้าเปรียบเทียบกับชีวิตผู้คนก็คือบุคคลที่รักความเรียบง่าย เยือกเย็น ฟังพอใจในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักประหยัด รู้จักประมาณตน เป็นต้น ในการจัดองค์ประกอบของภาพโดยรวม หากจะนำเส้นตรงในแนวนอนมาจัดภาพ แต่เพียงอย่างเดียวก็ย่อมกระทำได้ แต่ก็ต้องมีเส้นอื่นๆ เข้าประกอบด้วยเพื่อให้ภาพเกิดความสวยงามกลมกลืน

การจัดภาพโดยใช้เส้นตรงในแนวนอนเป็นองค์ประกอบสำคัญและมีเส้นในลักษณะอื่นเป็นองค์ประกอบร่วม

ที่มา : เสรี เรืองเนตร, ๒๕๔๘ หน้า ๙.

การจัดภาพโดยใช้เส้นตรงในแนวตั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญและมีเส้นโค้งช่วยลดความแข็งกระด้าง

ที่มา : เสรี เรืองเนตร, ๒๕๔๘ หน้า ๑๕.

๒ เส้นตรงในแนวตั้ง ให้ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่เอนเอียง มีความหนักแน่น เช่น ลำต้นของมะพร้าว ลำต้นตาล และลำต้นไผ่ เป็นต้น ถ้าเปรียบเทียบกับอาคารบ้านเรือน ก็เหมือนตึกสำนักงานในย่านธุรกิจที่มีความเจริญ ซึ่งมีความสูงเป็นแนวตั้งให้ความรู้สึกหนักแน่นมั่นคง เป็นต้น หากต้องการแสดงออกในการออกแบบร่างภาพให้เกิดความมั่นคงดูปลอดภัย มักจะนิยมนำเส้นตรงในแนวตั้งมาจัดภาพ โดยมีเส้นตรงในแนวตั้งเป็นองค์ประกอบหลัก

๓ เส้นตรงในแนวเฉียง ให้ความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย เอนเอียง รวนเร ไม่แน่นอน วุ่นวายและสับสนในการทำงานออกแบบร่างภาพในทางศิลปะ หากนำเส้นตรงในแนวเฉียงมาออกแบบจัดภาพ ก็จะได้ความหมายดังกล่าว

การจัดภาพโดยใช้เส้นเป็นปลาเป็นองค์ประกอบสำคัญและมีเส้นลักษณะอื่นผสมผสานให้เป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ที่มา : เสรี เรืองเนตร, ๒๕๔๘ หน้า ๒๔.

การจัดภาพโดยใช้เส้นตรงในแนวเฉียงเป็นองค์ประกอบสำคัญและมีเส้นลักษณะอื่นประสานสัมพันธ์ให้เกิดคุณค่าทางความงามเพิ่มขึ้น
ที่มา : เสรี เรืองเนตร, ๒๕๔๘ หน้า ๒๒.

๕ เส้นพับปลา ให้ความรู้สึกน่าขยะแขยง ดูน่ากลัว น่าหวาดเสียว น่าตื่นตันทกนำมาใช้ในการออกแบบร่างภาพ มักนิยมนำมาใช้ในการเขียนตัวอักษรที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายผี เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการร่วม หรือเรื่องราวที่ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น เร้าใจ ดูน่าเกลียดน่ากลัว เป็นต้น

การจัดภาพโดยใช้เส้นโค้งและเส้นอิสระเป็นองค์ประกอบสำคัญ
ที่มา : เสรี เรืองเนตร, ๒๕๔๘ หน้า ๒๔.

๕ เส้นโค้ง และเส้นอิสระ ให้ความรู้สึกอ่อนหวาน อ่อนช้อย สบาย ไม่แข็งกระด้าง ดูกลมกลืนและประสานกันได้อย่างลงตัวและสนุกสนาน เช่น รูปร่าง รูปทรงของใบไม้ ดอกไม้ แมลง และสัตว์ ที่มีโครงสร้างที่ประกอบไปด้วยเส้นโค้ง เป็นส่วนใหญ่ เช่น แมลงปอ แมลงทับ เต่าทอง ส่วนโครงสร้างที่เป็นพวกสัตว์ ได้แก่ ข้าง ม้า วัว ควาย กวาง ละมั่ง สัตว์ปีก ได้แก่ นกชนิดต่างๆ เช่น หงส์ กระเรียน เป็นต้น

การวาดเส้นหุ่นนิ่งขั้นพื้นฐาน

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกทักษะการวาดเส้นพื้นฐาน โดยการนำเส้นในลักษณะต่างๆ มาจัดองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งจะทำให้การใช้เส้นแม่นยำมากขึ้น และมีความเข้าใจในการนำเส้นมาจัดองค์ประกอบศิลป์ให้เกิดคุณค่าทางความงามมากขึ้น จากนั้นนักเรียนสามารถวาดเส้นพื้นฐานเป็นภาพหุ่นนิ่ง ซึ่งเป็นภาพในลักษณะเหมือนจริงที่ง่ายที่สุด ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑ การวาดเส้นหุ่นนิ่ง (Still-Life) หมายถึง การวาดรูปจากธรรมชาติ และสิ่งของเครื่องใช้ที่นำมาจัดวางขึ้น

หุ่นนิ่งเป็นต้นแบบการวาดเส้นขั้นแรก เพราะมีขอบเขตหุ่นไม่มากนัก มักเป็นการจัดขึ้นภายในห้องสามารถใช้เวลากับการวาดได้นาน โดยไม่ต้องเผชิญกับลมฟ้าอากาศเหมือนการวาดภาพทิวทัศน์

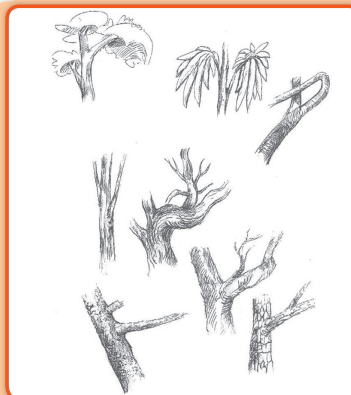
จุดประสงค์การวาดเส้นหุ่นนิ่ง เพื่อศึกษาความถูกต้องของรูปทรง ระยะแสงเงา พื้นผิว และธรรมชาติของรูปทรงแต่ละชนิด เช่น วาดขวดต้องได้ความรู้สึกมัน โปร่งใส วาดดอกไม้ต้องสด สวย เป็นธรรมชาติ เป็นต้น

หุ่นนิ่งแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

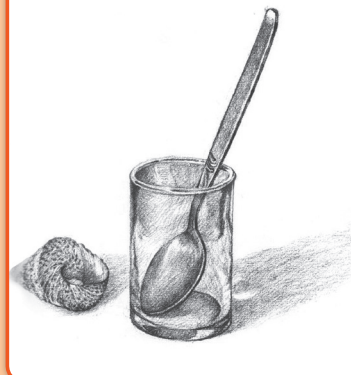
- ๑ หุ่นนิ่งจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ ต้นไม้ สัตว์
- ๒ หุ่นนิ่งจากวัตถุสิ่งของ เช่น ขวด แก้ว ตะเกียง ภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ
- ๓ หุ่นนิ่งจากรูปทรงทางวัฒนธรรม เช่น เครื่องเบญจรงค์ หวี โขน เครื่องแต่งกาย เครื่องบูชา
- ๔ หุ่นนิ่งจากวัตถุทางเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรกล โลหะ พลาสติก

การวาดเส้นใบไม้ เป็นหุ่นนิ่งที่นำมาฝึกฝนทักษะได้ง่าย แรงเงาด้วยเส้นไขว้ประสานกลมกลืน เว้นพื้นที่ขาวในส่วนของเส้นโครงสร้างใบ
ที่มา : อานันท์ สิงห์เอียว, ๒๕๕๓ หน้า ๓๐.

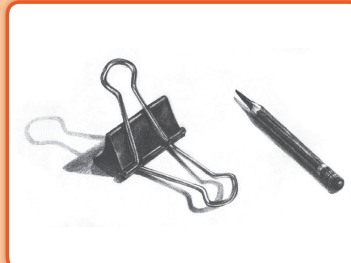
ลำต้นและกิ่งก้านของต้นไม้ เป็นการฝึกทักษะการร่างภาพ และแรเงารูปทรงจากธรรมชาติ
ที่มา : ปัญญา ทรงเสรี และคณะ, ๒๕๔๒ หน้า ๑๑๙.

แก้วกับช้อน เป็นหุ่นนิ่งจากวัตถุ ซึ่งพัฒนามาจากรูปทรงเรขาคณิต ที่ต้องการร่างภาพที่สมดุล การใช้เส้นแรเงาให้สมจริง และให้ความรู้สึกว่าเป็นวัตถุหนึ่งจริง ๆ เช่น แก้วต้องมีความใส และโปร่งแสง เป็นต้น
ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มิล, ๒๕๔๒ หน้า ๓๙.

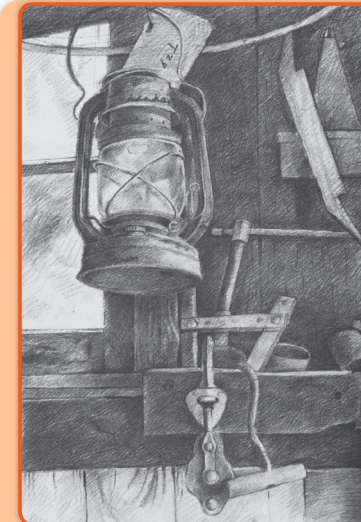
ดอกพุทธรักษา เป็นภาพหุ่นนิ่งธรรมชาติ ที่วาดเส้นเน้นแสงเงาให้สมจริง และมีระยะใกล้ไกล
ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มิล, ๒๕๔๒ หน้า ๓๖.

ตัวหนีบกระดาษ และดินสอแรเงา เป็นหุ่นนิ่งจากวัตถุใกล้ตัว โดยแรเงารูปทรง และเงาตกทอด ทำให้เกิดความรู้สึกสมจริง และมีมิติ
ที่มา : อนันต์ ประภาโส, ๒๕๔๒ หน้า ๕๔.

เครื่องเบญจรงค์ เป็นหุ่นนิ่งทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นโบราณวัตถุที่เก่าแก่ของไทย นำมาจัดเป็นหุ่นนิ่ง โดยเน้นการวาดเส้นแรเงาให้ได้รับลักษณะเหมือนจริง เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยมิให้เสื่อมคลาย
ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มิล, ๒๕๔๒ หน้า ๓๖.

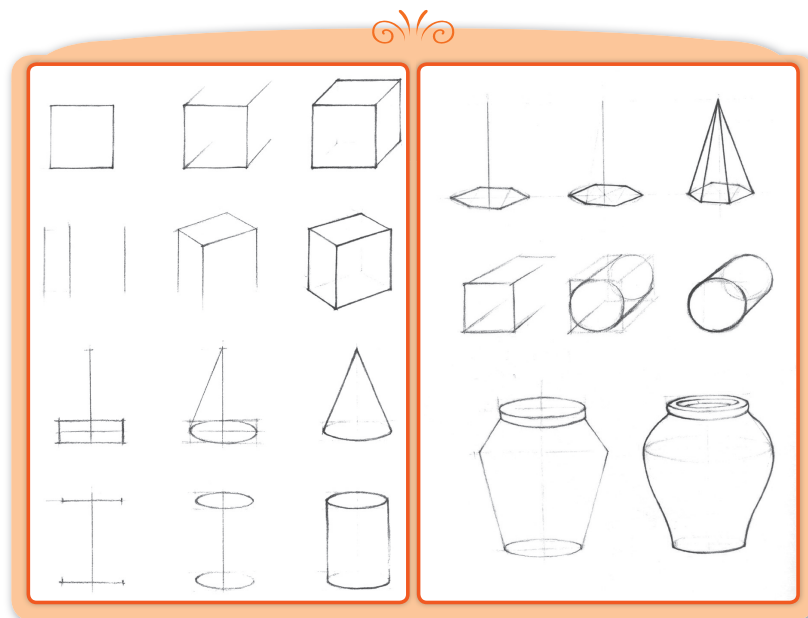
ตะเกียงกับเครื่องมือช่าง เป็นภาพหุ่นนิ่งจากวัตถุทางเทคโนโลยี เป็นงานวาดเส้นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี ที่ให้ความรู้สึกหนักแน่น แรเงาเน้นน้ำหนักได้สมจริง และมีความงามจากรูปทรงที่สลับซับซ้อน ผลงานของ **ปรีชา บาริสฤทธิ์**
ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มิล, ๒๕๔๒ หน้า ๔๒.

๒๑ กระบวนการฝึกวาดเส้นหุ่นนิ่ง

๑. **การร่างภาพ** คือ การวาดเส้นโครงสร้างรูปทรงต่างๆ โดยการตัดทอนรายละเอียด เป็นเพียงรูปทรงขั้นพื้นฐาน (รูปทรงเรขาคณิต) ทั้งโครงสร้างภายนอก และภายใน เพื่อความถูกต้องของรูปทรงนั้นๆ ผู้เริ่มฝึกฝนใหม่ๆ จำเป็นต้องฝึกหัดร่างภาพจากรูปทรงเรขาคณิตเสียก่อน แล้วจึงค่อยๆ ปรับความยากไปทีละขั้น

การร่างภาพควรมองให้ทะลุถึงโครงสร้างภายใน เพื่อความถูกต้องของรูปทรง และตำแหน่งการวาง

ขั้นตอนการร่างภาพ

ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์ผล, ๒๕๕๒ หน้า ๑๑-๑๒.

๒. **การวัดสัดส่วน** สัดส่วนเป็นสิ่งสำคัญ และควบคู่กับการวาดภาพโดยตรง การวัดสัดส่วนในการวาดเส้น คือ การเปรียบเทียบขนาด ความกว้าง ความยาว ความสูงของรูปทรงหนึ่งกับรูปทรงหนึ่ง หรือเปรียบเทียบส่วนต่างๆ ภายในวัตถุชิ้นหนึ่ง เช่น ความสูงของวัตถุมีขนาดเป็นกี่เท่าของความกว้าง เป็นต้น โดยไม่มีเครื่องมือใดนอกจากมือ ดินสอ และสายตา ซึ่งมีวิธีการวัด ดังนี้

๒.๑ ยื่นมือออกไปให้สุด จับดินสอตั้งฉาก หรือขนานกับพื้น

๒.๒ ใช้นิ้วหัวแม่มือเลื่อนวัดความกว้าง ความสูงของรูปทรงนั้น แล้วเทียบกับรูปร่างข้างเคียง

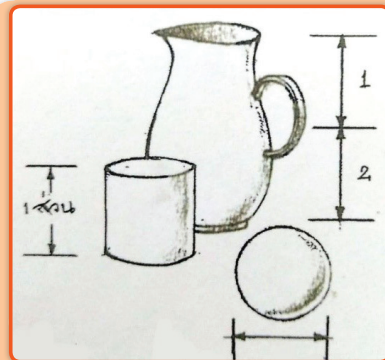
การใช้นิ้วหัวแม่มือเลื่อนมาอยู่ที่ด้านล่างของวัตถุ เพื่อวัดความสูงของรูปทรงเปรียบเทียบกับรูปทรงอื่น

๒.๓ นำส่วนที่ได้มาเทียบลงบนกระดาษ ซึ่งอาจจะย่อหรือขยายจากแบบ แต่ต้องมีสัดส่วนตามการวัด

นำดินสอที่วัดได้มาร่างภาพลงบนกระดาษตามสัดส่วนที่วัดมา

การวัดแบบนี้เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นใหม่ ๆ ต่อเมื่อมีความแม่นยำมากขึ้น การวัดสัดส่วนอาจใช้เพียงสายตาเท่านั้น

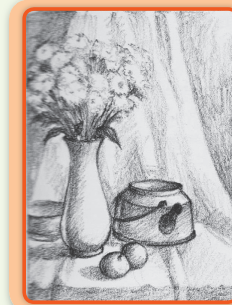
การวัดสัดส่วน ทั้งส่วนกว้างและส่วนสูง
ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มล, ๒๕๕๒ หน้า ๑๓.

๓. การจัดภาพ หมายถึง การนำทัศนธาตุ หรือส่วนประกอบของงานทัศนศิลป์มาจัดวาง เช่น เส้น สี แสงเงา รูปทรง เป็นต้น มาจัดเป็นองค์ประกอบเดียวกันให้เกิดคุณค่าทางความงาม สร้างความเป็นเอกภาพ ความสมดุล และจุดเด่น

แต่สำหรับความหมายของการจัดภาพ เพื่อการวาดเส้นหุ่นนิ่งนั้น จะมุ่งเน้นการจัดวางวัตถุ หรือรูปทรงให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษเพื่อให้เกิดความสวยงาม ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการวาดเส้นหุ่นนิ่ง และระหว่างการวาดเส้น จนกระทั่งวาดเส้นเสร็จแล้ว จึงสามารถตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขภาพตามหลักองค์ประกอบศิลป์ กล่าวคือ ให้ความเป็นเอกภาพ หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสมดุล หรือความพอดีในการจัดวาง จุดเด่น หรือจุดสนใจของภาพนั่นเอง

ตัวอย่าง การจัดวางหรือการจัดภาพหุ่นนิ่ง

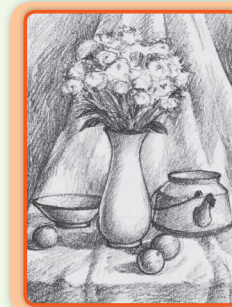
จัดภาพหนักไปด้านซ้ายมากเกินไป

จัดภาพหนักไปด้านขวามากเกินไป

จัดภาพหนักไปด้านล่างมากเกินไป

จัดภาพเหมาะสมกับหน้ากระดาษ

ที่มา : วิศิษฐ์ พิมพ์มล, ๒๕๕๒ หน้า ๑๑-๑๒.